

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Novembris Et Decembris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10263

Vita S. Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis, & clarissimi Martyris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77423](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77423)

Cap. 36.

Quàm multa Marcelli, quæ sunt huiusmodi, alia quidem maiora, alia autem non omninò inferiora, quot linguæ suffecerint ad narrandum, & quot libri ad ea quæ scriberentur, suscipienda? Qui cum exercitationem vltra sexaginta annos produxerit, miracula assidue faciebat. Quo non fuit quidè ille in certaminibus fortior? Quo non autem ad certamina virilior? & quo non fuit in eos qui labeantur, mitior, & in prestando officio diligentior? Quis sic defendit eos, qui afficiebantur iniuria? ijs autem, qui iniuriam faciebant, omninò non permittens, sed resistens, & eorum voluntati minimè assentiens? Sic in tota vita, totam quidem noctem, diei verò plurimum, dabat canticis & precibus, & alijs Dei ministerijs. reliquum autem his tribus dispertiebat. Et primi quidem ad eum accedebant, qui vexabantur cogitationibus: quibus dabat vnicuique medicamentum conueniens, ei partim quidem diuina scriptura ea suppeditante: partim autem prudentia ex experientia. Post illos accedebant, qui erant affecti iniuria. Cum verò pro eis literas scripisset ad præfides, iudices, ad illos ipsos, qui faciebant iniuriam, & si opus erat, etiam ad ipsum Imperatorem, (nam illi quoquè erat reuerendus, & obtemperabat ad id, quod magnus volebat Marcellus) conuertebat deinde ad ægrotantes, & omnes obiens, eis exhibebat quæ eis erant necessaria ad alimentum, & ad curandum corpus. Sic nihil omninò aberat Marcello, quod aderat ijs, qui olim laudabantur. Sed erat ei Prophetarum quidem gratia omnia præuidendi: Patriarcharum autem fides, quæ efficiebat, vt fidenti esset animo in omnibus: Mosis quidem mansuetudo, loquæ autem zelus, & iusta ira aduersus eos, qui faciunt iniuriam: Discipulorum verò, Petri quidem ardor: Iohannis autè lingua theologica, & quod cum virginitate est verborum tonitru, & Pauli vehemens in dogmate studium, & per terram & mare prædicationis disseminatio. Omnium verò simul, fons miraculorum, & quòd ea semper fluerent, non secus ac perennes fluij.

Vide exercitia S. Marcelli.

Catalogus virtutù eius.

Cap. 37.

Huius vel solum dicere decessum, quàm fuerit optandum? Quàm multorum reconciliauit inimicitias? Quàm multorum composuit controvertias? Quàm multa bona vno die fecit in extremo spiritu? Quando certè ei carnis dissoluebantur vincula, & ei quem desiderabat, erat appropinquaturus, & primæ pulchritudinis primas suscepturus illuminationes: aderant autem multi ex ijs, qui se in pietate exercebant, & multi monachi, & multi ex ijs, qui erant consecrati: non pauci verò ex ijs, qui mundanis opibus & gloria erant insignes. Cum quibus postquam multum est philosophatus & locutus de anima & corpore, & de ea quæ est illic vita, & vnumquæque est adhortatus, prout conueniebat vniuscuiusque arati & dignitati, & deinde est etiam precatus, & postremò dixit se velle parum dormire, & eos iussit secedere, sacram illam sic emisit animam: cuius mundum corpus & venerandum, sanctis manibus compositum, sacrum illud templum suscipit, quod ipse excitauit à fundamentis, & verè sacrum constituit monasterium: Ad gloriam patris, filij, & spiritus sancti, nunc & in secula seculorum, Amen.

Feliciter migrat ad Dominum.

SURIU

qber
Mober
RVIII
5

VITA S. THOMÆ ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS, ET CLARISSIMI MARTYRIS, EDITA A

M. Eduardo eius contemporaneo: quam totam, vt ab illo conscripta est, hoc loco adscribere, nimia temporis angustia non patiebatur. (valde enim proluxa est) Itaque

coactus sum meo stylo eam redigere in compendium: quod tamen spero absque Lectoris magno detrimento me fecisse.

PROLOGVS Authoris, sed per me contractus.

VI mundi huius artes & disciplinas profitentur, habent singuli conatus suos, quibus ad altiora contendunt: laboresque suos duros & molestos contemplatione fructus & virilitatis inde nascituræ solantur. Et quid non illi molestiarum deuorant, quos non labores suscipiunt, quas recusant iniurias, modò possint consequi quod venantur? Quid verò est isthuc? Corona corruptibilis, sic enim Apostolus vocat. Perit igitur omnis talis & labor, & præmium, quia temporaria sunt. Nobis verò, quibus Christus via est: & merces laborum, vita sempiterna, inter varios mundi casus vt multa opus est vigilantia, ita magna sunt ad

1. Cor. 9.

Ioan. 14.

ad viriliter perseverandū incitamenta, quæ nos accendant ad contempnenda mollioribus vitæ lenocinia, negligendam malorum hominum amulationē, dura omnia perferenda, ut felici commercio pro caducis æterna, pro terrenis cælestia nobis comparemus. Inflammat nos ad hæc vita & conuersatio sanctorum. E quibus tamen si forte minus mouent præci illi heroës ob vetustatem temporis: pudeat sanè vel hunc nolle imitari, quem licuit intueri. En procedit in medium nouus Christi miles, & martyr egregius beatus Thomas, sanctitatis speculum, iustitiæ norma, incertium patientiæ, virtutis exemplar, inuictissimus assertor veritatis. In quo tamen, nè hoc infirmos animos absterreat, non martyrium, non miracula imitanda proponimus, sed vitam martyrio plenam. Is enim inter ea omnia, quæ mundus hic admiratur & in precio habet, tanta fuit animi constantia, ut nec prosperis mollesceret, nec vllis rebus aduersis à Christo abstraheretur. Passus exilium, dignitate & bonis suis omnibus priuatus, charorum iniurijs, lachrymis & desolatione valdè afflictus, excelsò animo ea omnia negligens, in dies Deo deuotior & addictior efficebatur, haudquaquam similis stulto illi, de quo Propheta dicit: Confitebitur tibi, cum benefeceris ei. Cuius nos vitam, ut partim ab ijs accepimus, qui viuenti familiaris adhaerunt: partim ipsi nostris oculis vidimus, piorum adducti precibus, scribendam suscipimus. Lectorem admonentes, ut si qua ab alijs scripta sunt, aut fortassis scribentur, quæ cum nostris pugnent, ea nouerit esse à vero aliena.

Præclara laus sancti Thomæ.

Psal. 48.

HISTORIA.

RTVS est beatus Thomas Londini in Britannia, quam nunc Angliam vocant, eamque urbem, qua Britannia caput est, suo ortu illustrauit. Patrem habuit Gillebertum, matrem Mathildem, vtrunque genere & opibus nulli ciuium suorum cedentem, morum verò integritate & innocentia illis superiorem. Cum mater cum gestaret vtero, non semel ei oblatae sunt visiones quedam de eius futura sanctitate & dignitate. Quod die in lucem editus est, ut eius propinqui aiunt, è domo eius paterna ignis egressus, magnam Londini partem inflammatuit. Vbi primum per artem licuit, prima literarum elementa discere iussus est. Indè liberalibus ad motus disciplinis, multum in illis breui profecisse fertur. Nectamè rerum mutatio passa est diu cum herere in scholis. Parentes enim crebris incendijs & multis casibus aduersis afflicti, illi instituedo minorem adhibere curam. Accessit eò vtriusque obitus, qui magnam filio attulit cum orbitate calamitatem. Solebat autem patris hospitio sæpè uti Richerius, vir nobilis & opulentus. Illi ergò Thomas se commisit iam adulescens. Erat sanè optimis moribus, præclaro ingenio, iucundo vultu, sed mixta grauitate, sermone gratus, forma eleganti. Delectabatur quidem canibus & auibus, ut solet illa ætas, atque id genus alijs vitæ huius oblectamentis: sed mansit corpore integer, & veritantum amans, ut aut vix, aut nunquam quicquam ioco vel seridò dixerit, quod esset cum mendacio coniunctum. Ità ergò per id tempus venatione & aucupijs sese oblectans, pro suo arbitratu modò domi erat cum patre, modò rure apud Richerium, quem diximus: iamque constituerat literarum studijs nuncium remittere. Accidit interim, ut cum Richerio equitans, videret accipitrem, dum vult anatem rapere, penè mergi in vndis. Eius misertus, ab equo desiliens, in flumen insilit auem extrahens: sed raptus ipse aquarum vi, parum à summo abfuit periculo. Tandem appulso illo ad molendinum, rota stetit immobilis, donè extraheretur ex aquis, Domino illum iam desperatum conseruante, nè extingueretur lucerna in Isaac, cuius preciosa morte tanta cernimus beneficia prouenisse. Habuit postea illum apud se ferè triennio Osbernus quidam, vir insignis & valdè diues, ei sanguine iunctus, cui ille operam nauabat in eius acceptis & expensis referendis.

Decemb. 29. Cap. 1.

Patria & parentes sancti Thomæ.

Dat operâ literis.

Post mortem patrum vixit.

Corpore castus, & veri est amator simus.

Conseruatur diuinitus à submersione.

Cap. 2.

Terem. 10.

Iam verò etiam videbatur adspirare ad honores & mundi huius dignitates: ad quæ obtinenda plurimum illi suffragabatur & animi prudentia, & vitæ honestas. Singularis enim in eo cernebatur sapientia, & consiliorum maturitas, morumque iucunda grauitas, ut non immeritò omnibus & admirationi esset, & charus. Sed didicit tum, quod ipse postea fatebatur, non esse in homine viam eius. Aliud enim

Eecce ipse

LS

Degit in aula Cantuariensis Archiepiscopi.

Aemulus eius.

Fir Archidiaconus Cantuariensis. Eccli. 41.

Cap. 3. Rex ei facit suum cancellarium.

Benignitas eius in pauperes.

Cap. 4. Fir Archiepiscopus Cantuariensis.

Amplectitur institutum Canonicorum regularium.

ipse proponebat, aliud diuinitus disponebatur. Venit interim ad Cantuariensem Archiepiscopum Theobaldum, & honorifice ab eo acceptus, ludis & leuitate reiecta, inter homines maturos & sapientes versabatur, eorumque sermonibus ad meliora informabatur. Animaduersa autem breui eius prudentia & perspicacitate, Archiepiscopi consilij, itemque negocijs tum publicis, tum priuatis intercesse cogitur. Sensu enim peruigil, consilio prouidus, in responsis prudens, sermone cautus & moderatus, Archiepiscopo charus & omnibus gratus fuit, ut maleuolum se probaret, si quis tot gratia dona in illo non diligeret. Certe de illo Archiepiscopo testabatur palam, se nullum unquam antea tam fidum rebus suis & integrum comperisse. Sed id vidit hostis, serpens antiquus, & plane inuidit, excitauique ei aemulum, Rogerium scilicet Archidiaconum Cantuariensem, qui quoad Thomas superuixit, tunc quidem conceptum virus in eum quibus potuit modis effudit. Inire autem ut ab aula Archiepiscopi eum excluderet, tum per se, tum per alios illum insectari, modo conuicijs, modo scommatibus appetere tentauit, crebro illum percontumeliam vocitans clericum cum a scia, quod erat cognomen illius, qui eum ad Archiepiscopum ades inuitarat. Sed vir prudens eiusmodi iniurijs non retardabatur a sedulis Archiepiscopo praestandis officijs & obsequijs. Excessit tum in rebus humanis Wuilhelmus venerandae memoriae Eboracensis Episcopus, eique opera Theobaldi Cantuariensis Archiepiscopi substitutus est Rogerius iste. Thomas vero factus est Cantuariae Archidiaconus, quod illo se neminem fidelioem habiturum sentiret Archiepiscopus Theobaldus, qui etiam obtinuit ei Beuerlacensem Preposituram. Sed vir ingenio liberali, sciens esse melius nomen bonum, quam thesauros plurimos, diuitijs suis sic uti studuit, ut illis sibi bonam pararet existimationem. Sed quid moras nequimus, cum ille nullas passus sit ad superiora proficiscens? Neque enim humili loco haerere potuit flamma tam excelsum animi, & quod magis mirandum est, in tanta sublimitate tanta integritas vitae.

Itaque Archiepiscopus Theobaldus, volens eum ad altiora euehere, commendat eum Regi, commemorat eius prudentiam, fidem & veritatem. Consensit Rex, facit eum suum cancellarium, qui in illo regno est secundus a Rege. Augentur interim honores, praedia, possessiones: pro more sequuntur eum innumeri mancipiorum greges, stipant electi milites, nec minor cancellario quam Regi adest comitatus, ita ut interdum Rex ei obiecerit, suum hospitium illum euacuasit. At tamen Regi fidus permansit animo & actione, ad eius gloriam omnia illa referens. Rex autem tantum ei honoris, amoris & libertatis impendit, quantum nulli alteri unquam impenderit. Quicquid statuisset, sanxisset, mutasset, quod ad Regis dominium pertineret, pro lege habebatur. Sed in his omnibus, licet quidam diuersum senserint, sed falso, corpore castus fuit, animo humilis, sed inter humiles: nam inter potentes potetior ipse & sublimior apparebat. Nullus eo disertior, nullus munificentior, nemo prudentior habebatur. Pauperibus in credibili benignitate prebebat res necessarias: sed dona gratiae exteriori pompa ita tegebantur, ut etiam tum, cum esset Archiepiscopus, nemo id eum, nisi pro mundi fastu & ostentatione facere existimaret. Tantam sibi & Regis & totius regni conciliarat gratiam, ut ij soli beati putarentur, qui illi placere potuissent: ut tanto magis praedicanda sit misericordia redemptoris, qui mundo illum eripuit, qui tot mundi nexibus videbatur implicatus.

Desijt interim esse in humanis Theobaldus Archiepiscopus, Rexque sibi persuadens, ad omnia sibi in Episcopatu obsecuturum Thomam, illum curauit Theobaldo subrogandum. Coactum est Londini concilium, electus est in Archiepiscopum Thomas cancellarius, confirmata electio est, nec erat qui non haberet gratam & ratam, praeter Londinensem Episcopum, qui tamen cito repressus est. Inde Thomas introducitur Cantuariam, solenni deuotione a Clero populoque excipitur, moreque ecclesiastico consecratur, & in sede collocatur. Postquam autem consecratus est, & omnes ad sua redirent, mox in seipsum reuersus, & ad Deum toto corde conuersus est: & quod dictum mirabile est, non citius sacra illa delibutus est vnctione, quam animus eius multiplici spiritu sancti gratia est perfusus & inebriatus. Esi autem non statim habitum, at animum ex toto mutauit: immo non illius haec, sed mutatio dexteram excelsi fuit. Porro ne ex honore inflaretur, postea carnem suam fertur deuersis poenitentiae laboribus afflixisse. Amplexus quoque est & habitum & institutum eorum, quos vocant Canonicos regulares, & tum muneri Archiepiscopi, tum illi

SUR I U

qber
Moller
RVIII
5

illi in iustitiam perfecte satisfecit, cum aegre quisquam possit alterutrum ita, ut par est, exequi. Alia quoque his difficiliora adiunxit. Ut autem sanctitatem suam occultaret, noluit statim mutare habitum, donec esset in virtute confirmatus. Cum autem militarent monachi, quod contra morem in seculari habitu visitaret choros, quidam ex domesticis eius ait illi, adsternisse ipsi quendam vultu terribili, & minacibus verbis ita dixisse: Vade, dic cancellario, (Archiepiscopum enim pra indignatione dicere noluit) ut sine cunctatione mutet habitum: alioqui me perpetuo aduersarium habiturus. Id audiens vir venerabilis, amarissime lachrymatus est: coepitque tum quotidiè proponere sibi ob oculos onus suscepti honoris & muneris, acriter virgere & extimulare seipsum ad satisfaciendum officio suo, ad praecellendum subditis suis virtutum & bonorum operum exemplis. Dicebat sibi: Fuerit ignorantiae & iuuenilis animi, quod haecenus viximus remisisse: deinceps nullum manet nobis excusationis velamen. Praeuenerat eum Dominus in benedictionibus suis, ita ut terrena omnia contemnens, ad caelestia contenderet, & saeuus in seipsum exactor, hostiam viuam, sanctam, Deo placentem sese mactaret & immolaret. Gulam domabat victu tenui, illicitos animi motus, sacrae lectionis & orationis assiduitate comprimebat, naturalis incendij flammam somno breuiori & cilicio asperiori coerebat. Et ut multa praeteream, carnem suam crucifigens cum vitijs & concupiscentijs, totum se intra necessitatis metas continuit, totus mutatus in virum alterum. Quicquid sanctum, quicquid honestum & iustum esset, & fecit & docuit: ijs contra-ria prorsus reiecit & repudiavit. Ab ipsa mox ordinatione sua tantus in eo exortit amor & deuotio erga Deum, tantus iustitiae zelus, ut nulli, quantumque dignitatis esset, parceret, si quid contra iustitiam attentasset. Sed neque Regi ipsi contra summi Regis voluntatem vlla in re obsequi voluit, neque ut id vellet, vllis vel minis, vel blanditijs adduci potuit. Equis verò pro dignitate praedicare, immò vel admirari possit diuinæ misericordiae viscera, in tam subita, tam perfecta mutatione humanae mentis? Quicquid antea mundanum & fluxum senserat venerabilis Christi martyr Thomas, largo lachrymarum imbri diluit, & pij amoris incendio in ara cordis concremauit, graueque sibi bellum indicens, exegit à seipso per poenitentiam, quicquid in se culpae meminerat admisisse: quaeque prius desiderio complexus videbatur, iam opportunè importunè praedicauit contemnenda. Regis quoque terreni posthabita voluntate & obsequijs, summum sibi Regem conciliare studebat sacris vigilijs, ieiunijs, precibus, lectionibus, meditationibus, largissimis elemosynis. Tot enim pauperibus quotidie victum vestitumque suppeditabat, ut licet innumeri ad eum mendici confluerent, citius tamen deesse videretur quibus praerberet, quam quibus praebere ipse vellet. Ut autem suppeteret, vnde largiri posset, possessiones Ecclesiae conseruabat, ab alienatas recuperabat, pristinumque Ecclesiae suae ius reformare conuenerat.

Indè factum est, ut sacrilegi quidam rerum ecclesiasticarum vsurpatores, adiunctis sibi quibusdam Episcopis, Regem & omnem eius familiam in eum concitarent, dicentes eum regias consuetudines & donationes velle abolere, & ad prescriptum Canonum clerum populumque moderari. Interim Rex suspicatus ab illo se contemni, quem tanti ipse fecisset, animi sensim crescente acerbitate, eum à secretis consilijs suis amouit. Satan quoque Episcopos & proceres regni incitabat in eum, virile peccus eius frangere modis omnibus pertentans. Sed ille sciens beatos eos, qui propter iustitiam persecutionem paterentur, exiguum putabat, quicquid mundus & diabolus ob iustitiae & veritatis assertionem posset inferre. Itaque Regi quendam in procerum conuentu contra ius fasque exigenti palam restitit. Etsi autem eius dicendi libertate compressus Rex, tum sileret, at tamen animi indignatione concepta, in quendam à Clero, quod id putaret in Archiepiscopi contumeliam cedere, quaedam praeter fas moliri coepit: sed eum tuendum Archiepiscopus suscepit. Rex iratus, conuocat Episcopos omnes, ijsque, praesente Archiepiscopo & proceribus regni, imperat, ut consuetudines regni, quas sanxisset auus eius, quasque ipse propositurus esset, confirmet. Respondent vna voce Episcopi: Legibus tuis obtemperabimus, sed salua professione ordinis nostri. Urgebat Rex iratus, ut leges regni seruaent & confirmarent, quippe quae essent, ut ipse aiebat, pacis tuenda causa promulgata. Tum venerabilis Archiepiscopus suspectum habens pacis nomen, constantiter respondit Regi, nullius se velle parere legibus, quae cum diuinis pugnant.

Rom. 12. Sibijpsi acre bellum indit. Phil. 5.

Zelus iustitiae.

Innumeros fouet pauperes.

Cap. 5.

Paritur per securiones. Matth. 5.

S

Contradicit Regi quaedam praefer fas exigenti. rent. Idem ceteris dicentibus, conuentus ille inimica quadam contentione solutus est. Erat tunc Episcopus quidam, cui aliquandiu infensus fuerat Rex. Is, ut Regem sibi conciliaret, loquebatur placetia: docebat, qua via posset Archiepiscopus in eius pertrahi sententiam: nempe, ut quidam Episcopi ab eo abstraherentur, qui Regis partes fouerent. Fecit ita Rex, & tres persuasi Episcopi, Regi adhaeserunt, unde Regis error putatur non parum auetus & confirmatus. Illis postea summus Pontifex obiecit, quod quasi arietes non habentes cornua, abiissent absque fortitudine ante faciem subsequenti. Illi ergo promiserunt se regias consuetudines seruaturus. Promisit quoque Rex, se nihil contra illorum ordinem moliturum. Horum ergo opera adiutus Rex, acriter in Archiepiscopum inuectus est. Nam & illi acurrunt linguas suas aduersus Christum Domini, & nunc minis, nunc blanditijs pulsabant illud robustum pectus. Respondebat vni ex illis vir sanctus: Certus esto frustra te conari, ut me in vestram trahas sententiam. Vos videritis, num expediat prestare, quod polliciti estis: ego nulla ratione consentio.

Quidam Episcopi male persuasi adhaerent Regi.

Cap. 6. Abbas cuiusdam nefarii dolus.

Auitas dicitur, ab auro Regis infirmitas.

Sex iniqua constitutio- nis articuli, siue capita.

Cap. 7.

Eius constantia.

Male persuasus a bonis viris, assensit Regi.

Sentens fibi imponi, mox resiliit.

Interea Abbas quidam magna existimationis e regionibus transmarinis superueniens, attulit literas, ut ipse dicebat, Pontificis & Cardinalium, hortantium Archiepiscopum, ut Regi consentiret, quando quidem certos ipsos Rex fecisset, nihil eum contra ordinem ab illo exacturum. Addebat Abbas, ut erat potens in persuadendo, se culpam omnem in se recipere, si quid hac in parte erratum sit ab Archiepiscopo: multaque alia commemorans, non cessauit, donec persuasibilibus humanae sapientiae verbis eum adduxit Archiepiscopum, ut verbo promitteret Regi, se auitas consuetudines seruaturum: nullum suspicans dolum, quod ei fides data esset, nihil amplius ea de re se auditurum. Sed Rex voluit, ut palam idem coram omnibus polliceretur. Tum Archiepiscopus animaduertens isthuc cedere in Ecclesiasticae libertatis iniuriam, grauiter ingemuit, multumque doluit se Regi assensisse, quippe cuius studium & conatum eum spectare videret, ut Ecclesiae libertas in iustis regum redigeretur. Id quod testatum efficient vel sola sex eius tum oblatae constitutionis capita, quae iam subiungimus, quae sanctus Episcopus in suis literis damnauit. Sunt autem haec ad verbum descripta, ut in auctore ipso habentur: Quod non appellatur ad sedem Apostolicam sine licentia Regis. Quod non liceat Archiepiscopo & Episcopo exire de regno, & venire ad vocationem domini Papae sine licentia Regis. Quod non liceat Episcopo excommunicare aliquem, qui teneat de Rege in capite, sine licentia Regis: vel terram illius, vel officialium suorum sub interdictione ponere. Quod non liceat Episcopo coercere aliquem de peritio, vel laesa fide. Quod clerici trahantur ad secularia iudicia. Quod laici, seu Rex, seu alij tractent causas de decimis vel ecclesijs.

Videant iam, qui hodieque calumniantur, sanctum Archiepiscopum nimis pertinaciter restitisse Regi, an iustum fuerit ad haec & pleraque id genus alia conuenire. Rex vero cernens, illum poenitentia ductum, resiliere ab eo, quod dixerat, non ferens se ipsum praeter ira, minas Clero intentabat, quibus tamen nihil potuit efficere apud Archiepiscopum. At tamen duo Episcopi, qui eum adhuc utrunque sequi videbantur, itemque duo Regis consilij presentissimum illum adire discrimen distabant, nisi prospiceret illo die sibipsum: miseretur Ecclesiae, & suorum curam gereret. Verum ille nec precibus, nec minis flecebat, inter medios hostium cuneos festinans ad palmam martyrij. Ecce autem duo Templarij milites magni nomeo festinans ad palmam martyrij. Ecce autem duo Templarij milites magni nomine hortantur eum valde, ut assentiat Regi: aiunt se pro comperto habere, interponuntque fidenter fidem suam, nihil petere Regem, quod Archiepiscopum deceat, aut sit contra ordinem. Aiunt se libenter pati, ut plane dispereant ipsi, si vilius malus dolum sit in animo Regis aduersus eum: multaque his alia adiicit cum lachrymis, quibus ille non parum motus fuit, quod sciret illos esse fidei & veritatis amantes. Credens ergo tantis viris, publice spondit, se bona fide seruaturum leges & consuetudines regni. Rex confestim: Audistis, inquit, quid promiserit Archiepiscopus. Volo ergo, ut idem praecipiat etiam alijs Episcopis. At ille, Permittite, inquit, moxque assensere omnes. Porro autem Rex etiam adiecit, ut aui ipsius Henrici Regis leges recitarentur, & sigillo Archiepiscopi munirentur. Tum demum sentiens Archiepiscopus dolum, quem suspicatus erat, interposita fide, quam debebat Deo, Isthuc, inquit, haudquaquam fiet, quoadiu in hoc vasculo spirabit haec anima. Aduertit plane, quam vanum & commentitium esset, quod dixerat officii

SURIU
 qber
 Mober
 RVIII
 5

metifici Regis, qui eum ad consentiendum hortati erant, nunquam illas leges in scripta redactum iri, nunquam illarum deinceps mentionem fore, sed Regem, si verbo tantum coram proceribus honoratus esset ab eo, omnino cessurum Archiepiscopi voluntati. Itaque deprehensa fraude, medullitus contristabatur: nec id quod deceptus fecerat, impune abire volens, ab officio Missæ se suspendit, supra modum iratus sibijpsi. Aiebat verò ad suos: Scio damnationi obnoxium, quod fecimus, si sana intentio id non excusaret. Noluit autem Missæ facere sacrificium, nisi prius esset à domino Papa absolutus.

Sibijpsi interdicit Missæ sacrificium.
Cap. 8.

Quantas autem habuerit lites, quantas à Rege & ministris eius pertulerit iniurias ob Ecclesiasticæ libertatis defensionem, silentio præterimus. Multa tum in Clero, valdè dissoluti: sed ut illi ad secularia iudicia raperentur, & à laicis condemnarentur, id Archiepiscopus ferre non sustinuit. Volebat Rex, ut sacris iniuriis prius degradarentur, atque ita pœnas lucrent pro meritis. Contrà Archiepiscopus: Ego, inquit, Dei ministros laicæ potestati non exponam: sed si peccent, eos sic puniam, ut leges diuinæ & patrum decreta sanxerunt. Obijciebat ei Rex coram alijs, quòd homicidas, fures & sacrilegos ipse tueretur, cum tamẽ sub auro ipsius sancti Archiepiscopi & Episcopi permisissent tales puniri secundum regni communis leges. At Archiepiscopus: Poterat istud, inquit, castigatius à te dici, domine mi Rex. Ego enim homicidas & fures tueri non soleo, sed persequi: verum id nefas dixi, diuino cultui mancipatos, laicis legibus, in sanctæ matris Ecclesiæ contemptum, condemnari. Quòd autem dicis auum tuum, vel alium quemlibet in clericorum seuisse necem, nos quidem subita quadam temeritate semel id factum cognouimus. Sed valdè absurdum est, ab illis petere exempla iustitiæ, qui quicquid suapte voluntate elegerint, pro legibus ducebant. Ego verò, qui diuina dispensatione ad id assumptus sum, ut Dei Ecclesiam & Clerum tuear, in ea voluntate, dum spiritus hos reget artus, permanebo. Tum Rex valdè exandescens, Comprimam, inquit, Archiepiscopi superbiam, & ob pertinaciam eò illum redigam, vnde ad tantum culmen euexi. Iam penè solus relictus videbatur sanctus vir, Episcopis ferè omnibus Regè frequentibus: sed non erat solus, à quo iustitia stabat. Alij gladium verbi Dei distringere formidantes, illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Improperatũ illis fuit à Romano Pontifice, quia maiore homini, quam Deo, reuerentiã præstitissent.

Ecclesiæ & Cleri libertatem se autem vixit conferuarum.
Psal. 13. & 52

Sentiens autem vir sanctus Regis indignationem nulla posse ratione leniri, nec vllum pacis apparere vestigium, statuit ad tempus subducere sese, tum ut Rex vel desolata Ecclesiæ misereretur, tum ut ope & autoritate summi Põtificis oppresso gregi subueniret. Itaq; paucis assumptis intrat nauem, itur secundis ventis, sed nauis Regis iram veriti, si illum abducerent, aiunt illi, senon posse hoc vento eò pertingere, quòd ipse velit. At ille comiter: Si etiam venti, inquit, nobis aduersantur, Domini voluntas fiat. Ità mox in Angliam reducit. Rex ut audiuit eum profectum, indoluit, donè didicisset reuersum. Timuit enim non mediocriter, nè illo ad Pontificem eunte, regnum sub interdico maneret. Conuentus tum ab eo publicus indictus est Norhantum: sed ante eum cõuentum quidam milites à Regis domestici, & qui multum valeret apud Regem, accusauit Archiepiscopum per calumniam. Mandat Rex, ut Norhantum veniat Archiepiscopus, & se perget. Excusat se vir sanctus, quòd id grauis morbus non sinat. Rex nullam admittit excusationem, putat eum subterfugere iudicium. Citatur ergò Archiepiscopus ad tribunal Regis. Aduenit vir sanctus, adit Regem, orat submissè, ut pro vtriusque salute patiat ipsum ire ad Pontificem. Iratus Rex, iubet ocyis decerni, qua sit pœna multandus, quòd contempserit venire citatus à Rege. Condemnatur quingentarum librarum. Ingemiscit vir sanctus, videns in loco iudicij iniquitatem. Agitur indè de eo, quòd miles ei intentat. At Archiepiscopus magna libertate respondet, eam rem pertinere ad Ecclesiæ iudicium, nec probare potuisse militem, quòd obijciebat. Is miles eodem anno mortuus est cum duobus filijs, quòd non esset veritus mittere manum in Christum Domini.

Cap. 9.

Nauta eum nolunt traducere.

Falso accusatur apud Regem.

Citatur ad tribunal Regis.

Vide vltionem in accusatore impium.

Cum hac re nihil proficerent eius aduersarij, aliud tentatum est, ut redderet rationem eorum, quæ tum, cum esset cancellarius, custodienda accepisset, & ut ea expendisset: licet iam antè publicè pronunciatum esset, ab eiusmodi liberum eum fore. Decubuit vir sanctus ex graui dolore splenis, & tamen vrgebatur quamprimum

Cap. 10.

reddere rationem. Ferebatur tum pro certo, quosdam ex regijs in eius conspirationem, latamque fuisse sententiam, si in curiam venisset, ut aut capite plederetur, aut in carcerem duceretur. Altero de iturus ad curiam, prius obtulit Missæ sacrificium cum multa animi pietate & lachrymis. Deinde stolam accepit in humeros, manu dextra tenebat crucem: quam quidē Episcopi duo, ut deponeret à manibus, hortabantur, sed non assensit. Obijciēbāt illi, quod gladiū ferret aduersus Regem.

Colof.

At ille: Crux, inquit, pacem adfert, non gladium, pacificans quæ in cælis & quæ in terra sunt, & ego pacem volo, nec crucem depono. Interim audit à quibusdam, qui Regis consilio interfuerant, nō consulari sibi, eodē die aut caput ipsum amissurum, aut iturum in carcerē. Ille verò pro se intrepidus, anxius pro Ecclesia, ad summum Pontificem prouocat. Ea res multos perturbauit & commouit. Episcopus autem Vuintoniensis, timens nē in præfens ille vitæ discrimen conijceretur, hortabatur eum, ut Episcopatu se abdicans, Regi illum permetteret. Ille verò: Non ea, inquit, cōditione Episcopatū suscepi, ut eum Regi tradam, sed ut pro illo etiam me ipsam impendam. Tum verò quidam ex Episcopis veriti, nē occideretur, & ea res ad ipsorum omnium & totius regni dedecus & non mediocrem perturbationē pertinere, à Rege impetrarunt, ut liceret ipsis contra Archiepiscopum appellare Rom. Pontificem: aciebant hac via se illum compressurū. Id autē fiebat, ut è præfenti periculo eū extraherent. Permissit Rex, letabatur Archiepiscopus, quippe qui nihil magis cuperet, q̄ audiri. Sed rursus excogitatu est, vnde ille vexaretur. Deniq; maligni quidam id tandē effecerunt, ut lata in eum sententia sit, ut confriētus vinculis, truderetur in carcerem, tanquam proditor cōmunis pacis. Vbi id illi denunciātū est, non stans, nē derogaret dignitati sacerdotij, sed sedens, respōdit mirificè, maiorem à minoribus non debere iudicari: se illorū non teneri sententia. Ordo, inquit, confunditur, si pastorem ouis, magistrū discipulus, patrem filius verberet. Non tantum aurum ferro antecellit, quantum sacerdotium regiam potestatem. Ad didit etiam, post interpositam appellationem nolle se audire iudiciū. Quibusdam dicentibus, Amplas hæreditates à Rege obtines, & in Regis curia non vis iudicari: ille rēpondit: Non est, ait, hæreditas, quam teneo: nec à Rege, sed à Deo sunt, cui in elemosynam data sunt, quæ obtineo. Grauiſsimè deinde præcipiens, nē ea die in ipsum ferret sententiam, sed emq; Apostolicā appellans, nihilominus cōdemnatus est. Ab euntē illū è concilio, vndiq; conuicijs infestantur, clamitant: Ecce proditor Regis abit: ecce proditor Regis abit: iactantq; in illum contorta stramina, & id genus alia. Cūq; immanis existeret tumultus, suggestū est Regi, sempiternæ illi ignominie fore, si intra aulā suā sineret Archiepiscopū discerpi. Itaq; Rex iussit eū illasum dimitti.

Idem faciunt alij.

Sacerdotiū præstantius regia dignitate.

Tum vir Domini ad monasterium abiens, ex tam numerosa familia sua non nisi sex ministros reperit, cæteris metu Regis dispersis. Iussit autem multos introduci pauperes, & cum illis cibum sumpsit. Postea iuber sibi lectū parari in oratorio retro altare, tanquam illic tutò quieturus. Profundis autem imminentibus tenebris cum duobus fratribus & famulo fideli ex vrbe egressus est, nemine quicquam suspicante de habitu illius propter largissimos imbres, & hyemales tempestates. Pro certo enim didicerat, si in crastinum diem maneret, in carcerem se coniectum iri. Tota verò nocte iter agens, aurora prodeunte Lincolniam venit, vbi mutato & habitu & nomine, (Nam frater Hermannus dictus est) aliò se contulit, aliquandiu latitans in quodam loco, quem Dominus postea multis miraculis illustrauit. Deinde noctibus ambulans, diebus delitescens cum suis, tandē ad portum Sanuicū peruenit: vbi in nauicula mari transmissio, portum publicum deuitans, in arenam se exponi voluit. Festinus autem per arenam ingrediens, humi collapsus est, in solita vestium & calceorum crassitudine præpeditus: & qui paulò antè abundarat multis equis, iam vix habuit iumentum vilissimum, idque conductitium, & absque freno & ephippio, ut in Christi paupertate, & ipse iam pauper factus pro Christo, incederet gloriari. Vbi ad S. Audomarum ventum est, nobilem quandam Anglū offensus intentante, sanctus Episcopus à comite Flandriæ petijt fidem publicam. Sed illo quoquē minante, Taruanensis Episcopi auxilio euasit.

Cap. II.

Excedit clā è regno.

Postquam autē Rex Angliæ comperit eum è regno excessisse, à Rege Franciæ petijt, nē eum sineret in ditione sua recipi. Rex Franciæ primū simulauit se nescire quid legati vellēt. Illis verò dicētibz, Archiepiscopū Thomā furrim ex Anglia se subduxisse

In Flandria non est sine periculo.

Cap. II.

peret gloriari. Vbi ad S. Audomarum ventum est, nobilem quandam Anglū offensus intentante, sanctus Episcopus à comite Flandriæ petijt fidem publicam. Sed illo quoquē minante, Taruanensis Episcopi auxilio euasit.

SURIU

qber
Mober
RVIII
5

subduxisse malè sibi consciùm, Rex ait: Noui Thomã Archiepiscopum, scio qua fide, cum esset Cancellarius, Regi Angliã seruièrit: & ecce hæc ei merces refunditur, nec cum ipso pacè, nec hic perugiũ eum obtinere sinat. Digna planè merces, vt regno suo pulsũ, etiã in alieno persequatur. Legatis autẽ in Archiepiscopum commouere nitentibus, ille ait etiam cum iureiurando: Si ille mihi itã inferuisset, haud quãquam ingratus essem: & nunc, si scire vbinãm sit, festinus occurrerem venienti. Orant igitur legati, vt Romano Pontifici scribat, nè etiã illum circunueniat. Sed illis abeuntibus, Rex scripsit Pontifici, vt eum paterna dilectione complectatur, nec quenuquam audiat contra iustitiã sectatorẽ. Rex Angliã vbi cognouit, quid Franciã Rex nuncijs suis respondisset, ilicò misit Episcopos aliquot & viros nobiles ac celebres ad summũ Pontificem, vt ijs S. Thomã anteuerterent. Veniunt illi, & argutè satis agunt negocium Regis, persuasum habentes, se pectus illud sapientia plenum sermone composito posse circunuenire. At Pontifex sanctissimus vnum ex Episcopis, durius calumniantẽ S. Thomam, sic cõpellat: Frater, nè maledixeris proximo tuo: neq; enim ego maledicentẽ Archiepiscopo auscultare sustineo. Orant tum legati illi, vt mittat duos in Angliã Cardinales, qui pacè inter Regem & Archiepiscopũ componant. At Pontifex in verbis illorum fraudẽ subodoratus, negat se id facturũ. Maiorem enim illis Cardinalibus volebant potestatẽ adiangi, quãquam aquũ videretur. Hoc illi responso accepto, in Angliã redeunt, non expectato Archiepiscopo Thoma, qui quarto indè die venit Senones, Põtifici obtulit Regis Angliã chirographum, atq; eam esse causam expulsionis & exilij sui. In illo enim chirographo habebãtur leges, quibus ipse subscribere noluit. Vt autem mihi pro certo relatũ est, Archiepiscopatum Pontifici resignans, orauit vt fortiorẽ atq; eruditiorẽ Anglis daret Archiepiscopum. Eum verò Pontifex cõplexatur, osculatur, lachrymas iungit lachrymis, gratias agit Deo, quòd tam bonum pastore haberet Angliã, inuitumq; cogit suam retinere dignitatẽ & sedem. Satis tum luculenter à sancto viro ostensum est coram Pontifice & Cardinalibus, quã non essent tolerandã leges illã Regis Angliã. Nec tamen deerant quidam ex Cardinalibus, qui causam Regis tuerentur. Ad medium ferè diem certatum est, sed tandèm itã illicõsultati sunt à sancto viro, vt non haberet, quod porro obijci posset. Tum Pontifex iussit Archiepiscopum sibi assistere, cunctis mirantibus prudentiam & constantiam responsum illius. Addidit Pontifex, vt sit bono animo: se curaturum; verant laboros pro dignitate compensentur. Scriptum autẽ illud & omnes ei assentes percussit anathemate. Exacto indè mense, misit sanctũ virum ad Pontiniam monasterium, Abbati eum cõmendans, vt res necessarias ei suppeditaret.

Rex Franciã eum cuctur.

Legati Regis Angliã ad Romanũ Pontificem mittuntur.

Eorũ accusationẽ inaudita parrenon recipit Põtifex.

S. Thomas chirographũ Regis Papæ offert.

Humanissimè eum accipit summus Pontifex.

Cap. 13. Cognati ei malè mulctantur.

Franciã Rex & proceres ei multalaguntur.

Cap. 14.

Vt autẽ percepit Angliã Rex, illum iam in tuto esse, omnes cognatos eius, nulla neque ordinis, neque ætatis, neque sexus habita ratione, nudatos facultatibus suis, è toto regno proscripsit, vt illi maiorem afferret animi dolorem: ministros autem eius in vinculis haberi iussit. Archiepiscopatum in suas manus reuocatum, cõmisit alteri, quem sciret iam olim hostili in eum esse animo. Fuit ea cognatorũ suorum calamitas sancto martyri perquam acerba, cum videret ex opulenti repètè factos planè inopes, nec haberet, vndè illorum inopiam subleuaret. Sed tamen non deseruit Deus afflictum propter se & propter iustitiam martyrem suum. permouit enim Franciã Regem regniq; proceres, vt liberaliter ei suppeditarent, quod & ipsi & omnibus cognatis eius sufficeret. Verum ille sciens beatos, qui persecutionẽ patiuntur propter iustitiam, totum se ad cœlestes cãpiendas consolationes cõuertebat: contemplansq; sanctorum exempla, damna rerum labèrium magno animo ferebat. Multa interim insolenter in Angliã regno fiebant, & inter alia, licèt id Alexander Pontifex vetuisset, Regis filius coronatus est ab Episcopo quodã, cum tamen ea Regum vnctio iure antiquo Archiepiscopo Cantuariensi seruanda esset. Suspensi sunt autem ab officio Episcopi omnes, qui illi coronationi irregulariter interfuissent. Erant in Episcopis nonnulli, qui Ecclesię libertatem euertere conantes, Regem concitarent in sanctum martyrem, nihil magis, quã pacem formidantes. Scripserunt quoq; mordaces literas sancto viro, quibus ille egregiè respondit, inter alia scribens, terrenis potestatibus non esse commissas claus regni cœlorum, sed sacerdotio. & post pauca: Non obliuiscamur districtum iudicem, ante cuius tribunal constitutos sola nos veritas iudicabit.

Et ille quidem dum esset Põtiniaçi, corpus suum multis affixit modis, sed celabat,

Ecce 4 bat,

S

In Pontiniacensi monasterio vt vixerit sanctus Thomas.

bat, quatum potuit, alios. Contentus enim oleribus & vilioribus magisque; parabilibus cibis, delicatioribus sibi subtrahebat, & indigentibus ministrados curabat. In amne quoque, qui per monasterij officinas decurrebat, descendens, incredibili se dolore afficiebat, diu in frigidis aquis immoratus. Declarauit id morbus inde secutus. Nam non multo post altera ex genis intumuit, & vsq; ad interiores fauces coputruit, vnde fistula morbus enatus, diu eum cruciauit. Tandem duobus ossibus non sine multo dolore euulsis, sanatus est. Oblata quoque ei fuit visio quadam terribilis, cum fatigatus multis precibus & genuum curuationibus obdormisset, que futuram eius cedem significaret. Quamobrem magis magisque; ille se diuinis mancipauit obsequijs, & ad

Eccle Regis Angliae inuidia, qui non pariebatur eum manere Pontiniaci.

tolerandas iniurias omnes animu confirmauit. Porro Angliae Rex moleste ferens Pontiniaci cum degere, scribit ad Abbatem Cisterciensem, cui Pontiniacenses aequae, vt alij eiusdem instituti monachi, parebant) si illum patiatur manere vel Pontiniaci, vel alibi in suo Ordine, se monachos omnes eius ordinis vel instituti, qui sunt in Angliae regno, ad ipsum transmissurum. Id vbi ex Abbate Cisterciensi rescriuit vir sanctus, Absit, inquit, haec a me transgressio, vt mea causa patiar tot viros virtutis in hanc calamitatem incidere, & tot monasteria in sempiternas redigi solitudines. Reddat vobis pater misericordiarum pro officijs charitatis, quae mihi praestitit. Deinde scripsit ad Ludouicum Franciae Regem, qua arte Angliae Rex Pontiniaco ipsum eiecisset, indicauitque; se iam paratum vti ipsius Regis beneuolentia. Ille enim Rex iam ante summopere rogauerat eum, vt apud ipsum maneret, vbi cunquese sibi visum esset. Sed id tum recusauit, ne Regi Angliae molestiam exhiberet, aut illum iniuria affecisse videretur. Vt autem ad Ludouicum Regem haec perlata sunt, ocyus properauit Pontiniacum, conuocatis fratribus gratias egit, quod

EPontiniaco recedit.

tanto colligendo hospite Franciam honorassent. Cum autem Rex illum secum abduceret, lachrymis eum profecuti sunt monachi, memores quae mansuetudine & humilitate inter ipsos, & quasi vnus ex ipsis, vixisset annis duobus.

Cap. 15.

Perductus est autem ad aliud monasterium S. Columbae, propinquum Senonibus, atque illic officiosissime exceptus a ministris Regis, qui eum praemissi fuerat, quatuor illic annis regis impensis sustentatus est. Licuisset illi hoc spatio apud Episcopos & Archiepiscopos demorari, vt etiam oblatum ei fuit, sed igne diuini amoris, quo totus iam ardebat, in silentio fouere cupiens, vitabat publicum, omne tempus, noctis praesertim, sacris impendens meditationibus, orationibus, compunctioni & lachrymis, quibus multum abundauit. Sed hanc eius pacem & vidit & inuidit virulentus satan, rursusque; commouit Regem aduersus eum consilij impiorum, quibus haec discordiam potius adscribendam esse, quam Regi, & ipse vir sanctus scripsit, & nos credimus. Conatus est Rex Ludouicum Franciae Regem abalienare ab eo. Videbat enim nihil se ei nocere posse, nisi ille consentiret. Instituitur duorum Regum colloquium, tractatur de pace & concordia deinceps seruanda: iuratur vtrinque, neutrum alterius hostem in suo regno toleraturum. Postea aliud voluit Rex Angliae cum Ludouico Rege habere colloquium: sed cum non sinerent Ludouici Regis consiliarij

machinae adhibentur, vt eum Rex Franciae a regno expellat.

eum illi colloquio adesse, videns Angliae Rex frustra se niti, scribit Ludouico Regi, ipsum contra pacta conuenta suum & regni sui hostem publicum fouere. Ludouicus Rex respondet, nullam Archiepiscopi in ijs pactis conuentis habitam mentionem.

Cap. 16. Vita eius in exilio digna cente martyrio.

Sed iam viri sancti conuersatio describenda est, qualis ea fuerit in hoc exilio, vt videat lector, dignam eam fuisse, quae martyrio consummaretur. Nullus eum dies dormientem reperit: raro in lecto cubauit, nisi grauis immineret morbus. Primum ei studium, diuinis interesse laudibus, cum summa deuotione & reuerentia diuina mysteria celebrare. Post absolutas preces communes, intra cubiculum suum corde contrito & humiliato vacabat gemitibus, orationi & lachrymis, seipsum quotidie hostiam viam immolans Deo. Sub prandij horam egressus, cum pauperibus & familia sumebat cibum. A nullo quidem abstinuit cibo, qui esset propositus, vt vitaret hominum laudes: sed ex omnibus sumpsit parcissime. Surgens a mensa, non ocio aut fabulis, sed sacra lectione pascebat animam, vel loquebatur de rebus necessarijs, & familiares suos instruebat. Nocte cum lectus, vt decebat Archiepiscopum, mundis & preciosis instratus esset pannis & operimentis, putarentque alij eum cubare in illo, in oratorio suo pernoctabat in precibus. Deinde excitato capellano, quem solum habebat secum in cubiculo, vbi ipse quiescebat, amouebat cilicium a dorso, cogebatque; inuitum illum flagello

Duriter accipit corpus suum.

excedere.

SURIU

aber
10
RVIII
5

cedere vsq; ad sanguinē, itā vt capellanus corpore nonnunquā de lassaretur. Ad lectum autē reuerso capellano, vnguibus lacerauit corpus suū: deindē tertiā noctis partem, vt sensit ille, qui his interfuit, flectendis genibus & precibus trāsegit: cumq; nimia corporis fatigatio cogeret captare quietē, humi cubans, capiti lapidem apposuit, tantumq; molestia ex veste aspera & copia vermiū persensit, vt somnus tenuissimus affligeret potiūs, quā recrearet. Testis horum & relator fuit venerabilis Robertus Meritonensis, eius capellanus, qui omnia vel ab eo didicit, vel suis oculis vidit, quā neminem prāter illum scire voluit. Is enim prōmiserat ei, se nihil horum dicturum vlli homini, donē ipse superesset. Idem testatus est, sanctum virum ab eo die, quo Episcopus ordinatus est, nullum prātermisissē diem, quo non quinquēs, vel quater, aut certē tēr, die quolibet grauitē flagellaretur.

Inrer hęc autē cū aliquandō post sacrificiū Missę, prostratus corā altari, prā nimio seruore spiritūs supra se raptus, solito vigilantius in preces incumberet, Saluator ei apparēs visione manifestus: Thoma, Thoma, inquit, tuo sanguine illustrabis Ecclesiam meam. At ille: Quisnam es, Domine? Et Christus, Ego, ait, sum frater & Saluator tuus, qui Ecclesiam meam illustrabo sanguine tuo. Et ille: Vtinām, inquit, ita fiat, vt locutus est Dominus meus. Multū verō conabatur Franciæ Rex inter illum & Angliæ Regem pacem conciliare, & hac causā crebra inter Reges habita sunt colloquia. Recitabantur etiā illic mandata summi Pontificis: sed Rex Anglię aliquādū dissimulāter egit: Itaq; sanctus Archiepiscopus scripsit ei hunc in modū:

Desiderio desideravi videre faciē vestram, & loqui vobiscum: multū quidem propter me, sed maximē propter vos. Propter me, vt visā faciē vestra, reduceretis ad memoriā seruitiā, quā, dum essem in obsequio vestro, exhibui vobis deuotē, iuxta animi mei conscientiam: sic me Deus adiuuet in examine supremo, quando omnes stabunt ante tribunal ipsius, recepturi prout gesserint in corpore, siue bonum, siue malū: & commoueremini pietate super me, quem oportet mendicādo viuere inter alienos: licēt ramen Dei gratia cum abundantia vidualia ad sufficientiā habeamus: estq; nobis solatio, quod dicit Apostolus: Omnes qui piē volunt viuere in Christo, persecutionē patientur. & Propheta: Non vidi iustū derelictū, nec semen eius querēs panē. Propter vos, tribus ex causis, quia dominus meus estis, tum quia Rex, tum quia filius meus spiritualis. Eō quod dominus, debeo & offero vobis consiliū meum, quod cunq; debet Episcopus, ad honorē Dei & sanctę Ecclesię, domino. Eō quod Rex, tenetor vobis ad reuerentiā & cōmonitionem. Eō quod filius, officiatione ad castigationem & coercitionem. Corripit enim pater filium, nunc blandis, nunc asperis, vt vel sic, vel sic prouocet eum ad benefaciendum. Nō se debetis, vos Dei gratia esse Regē, primō, quia vos ipsum regere debetis, vitamq; vestrā optimis informare moribus, vt vestro exēplo careri prouocentur ad melius, iuxta illud sapientis, Cōponitur orbis Regis ad exemplū. * Secundō, alios demulcendo, alios puniendo potestatis autoritate, quā ab Ecclesia accepistis, tum sacramento vnctionis, tum gladij officio, quē gestatis ad malefactores Ecclesię conterēdos. Inunguntur enim Reges tribus in locis: in capite, in pectore, in brachijs: quod significat gloriā, scientiā, & fortitudinē. Qui antiquis temporibus iustificationes Dei non obseruabant, sed prauaricati sunt mandata eius, ijs sublata est gloria, scientia, & fortitudo, & corū generationi, exemplo reprobationis Saulis, Nabuchodonosor, & aliorum quamplurium. Qui post delictum suum humiliauerunt se Domino suo, ijs gratia Dei accessit abundantius & perfectius cum omnibus supradictis, sicut Dauid, Ezechia & alij quampluribus. Christus fundauit Ecclesiam, eiq; comparauit libertatem proprio sanguine suo, sustinendo flagella, sputa, clauos, mortis angustias: nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius. vnde dicit Apostolus: Si compatimur, & conregnabimus: si commorimur, & consergemus.

Ecclesia Dei in duobus consistit ordinibus, in Clero & populo. In Clero sunt Apostoli & Apostolici viri, Episcopi & ceteri rectores Ecclesię, quibus commissa est cura & regimen ipsius Ecclesię, qui tractare habent negocia ecclesiastica, vt totum reducant ad salutē animarum. Vndē & Petro dictū est, & in Petro alijs Ecclesię rectoribus, non Regibus & principibus: Tu es Petrus, & super hanc petrā edificabo Ecclesiam meam, & portę inferi non praualebunt aduersus eam: & tibi dabo clauēs regni cęlorum. In populo sunt Reges, duces & comites, & alie potestates, quę secularia habent tractare negocia, vt totum reducant ad pacē & vnitatem

Nora Lector.

Cap. 17. Christus ei appareret.

Cap. 18. epistola sã et martyris ad regē, in qua nihil mutauimus stylium. 2. Cor. 5.

2. Tim. 3. 1. sal. 36.

Regis officium.

* Secūdarid

Reges tribus locis inunguntur.

1. Reg. 15.

2. Reg. 12. 4. Reg. 20.

2. Tim. 2.

Math. 16.

S

Ecclesia. Et quia certum est, Reges potestatem suam ab Ecclesia accipere, non ipsam ab illis, sed à Christo: vt salua pace vestra loquar, non habetis Episcopis præcipere, absoluerè aliquè, vel excommunicare, trahere clericos ad secularia iudicia, iudicare de decimis, de ecclesijs, interdicere Episcopis, nè tractent de transgressione fidei, vel iuramenti, & multa, quæ in hunc modum scripta sunt inter consuetudines vestras, quas dicitis auitas. Dominus enim dicit, Leges meas custodite, & iterum per Prophetam: Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes scripserunt iniustitias, vt opprimerent pauperem in iudicio, & vim facerent causæ humilium populi mei.

Leuit. 19.
Esa. 10.

Audiat itaque dominus meus consilium fidelis sui, si placet, commotionem Episcopi sui, castigationem patris sui, vt non cum schismaticis aliquam decerere habeat familiaritatem vel communionem. Notum est ferè toti mundo, quàm deuotè, quàm honorificè Dominum Papam receperitis, quàm Romanam Ecclesiam foveritis & honoraueritis: quantum etiam Dominus Papa & Ecclesia Romana personam vestram dilexerint, & honorauerint, & in quibuscunq; potuerint secundum Deum, vos exaudierint. Nolite ergò domine, si saluam animam vestram desideratis, eidè Ecclesiæ, quod suū est, aliqua ratione subtrahere, seu in aliquo iustitiæ contraire: immò eandem ei in regno vestro permittatis libertatem, quam in alijs habere dignoscitur. Memorq; sitis professionis, quam fecistis, & posuistis scriptam super altare apud Westmonasteriū, de seruandâ Ecclesiæ Dei libertate sua, quando cōsecratus fuistis & inunctus in Regē à prædecessore nostro. Ecclesiâ quocūq; Cantuariâ, à qua promotionē & consecrationem accepistis, in eum statum restituitis & dignitatem, in quibus fuit temporibus prædecessorum vestrorum. Possessiones etiâ ad ipsam pertinentes, ecclesias, villas, & prædia, quæ pro vilitate vestra distribuitis, res omnes ablata, tã nostras, quàm clericorū nostrorū & laicorū, in integrū restituitis. Permittatis etiâ nos liberè & in pace redire ad sedē nostram, & nos vobis tanquã charissimo domino & Regi fideliter & deuotè seruire paratissimus in quibuscunq; poterimus, saluo honore Dei & Ecclesiæ Romane, & ordine nostro. Alioquin pro certo sciatis, quia diuinâ seueritatem & ultionem sentietis.

Iustū est, vt sua libertate in omnibus regnis Ecclesia fruatur.

Hac perlectâ Epistola Archiepiscopi, Rex tum quidē nec abnuere, nec annuere voluit, sed in diē tertium distulit responsum. Tandem in vnū conuenientibus Rege & Archiepiscopo, per summū Pontificem & Franciæ Regē pax, vt quidem videbatur, cōciliata est: promisitq; Rex se restitutum ablata omnia, & quæ Archiepiscopatus esse probaretur: ipsi quoq; Archiepiscopo & suis omnibus potestatem fecit in regnū reuertendi. Cur aut non statim redierit vir sanctus in Angliam, ipse Pontifici maximo scripsit post reditum suum: quæ quidē literæ extant, sed propter temporis angustia eas quoq; coacti sumus omittere. Queritur in ijs inter alia, Regē Angliæ à pactis conuentis resiliisse, quod tamen non tã illi imputandū sentit, quibusdâ Episcopis, quos totius discordiæ incētores vocat: quorū machinis effectū dicit, vt Rex omnes ipsius & suorū redditus post pacem in ferijs S. Mariæ Magdalene factam, vsq; ad S. Martini festū detinuerit, & tum demum domos vacuas & horrea demolita ipsi reddidit: plures etiam Ecclesiæ Cantuariensis possessiones, vt promiserat, minimè restituerit. Multa quoquē alia commemorat insolenter admittit, cum esset Angliā ingressurus, à quibusdâ Episcopis: & nisi decanus Sarisburiensis impediisset, quosdâ vim ipsi & socijs adferre voluisse. Populū aut dicit ipsius reditu letatū fuisse, seq; in sua Ecclesia à clero & populo cū magna deuotione exceptū.

Cap. 19.

Inter S. Thomam & Regē pax conciliatur.

Et hæc quidem, multa quæ alia ijs literis continentur, è quibus satis constat, non sine periculo eum in Angliam reuertisse septimo anno exilij sui. Et ille sanè tanto feruentius ad futuram properabat vitā, quanto certius cognouit, nihil in hac præsentipræter tentationes & pericula sibi superesse. Atq; etiamsi fortassis pax arrisisset, ad eò tamen graue iam pridem sibipsum bellum indixerat, vt inter mundi delicias posito, asperioris eremi molestia, vel potiùs martyrium non deesset. Valde autem ei in quadam ad Regis filium suscepta legatione molestus fuit suus Archidiaconus, cui præcæteris fidere debuisset. Quidam etiam inimici iustitiæ calumniabantur eum leonina feritate reuersum in regnum, vt Regis propositū & instituta dissolueret, cum ex fine satis patuerit, agnina lenitate præditum, ceruicem obiectisse percussori. At vir magnanimus ad futurum certamen se præparans, instabat orationi, sacrae lectioni & prædicationi, largissimisque præstandis elemosynis. Porro ob quædam Ecclesiæ negocia Regis filium paulò ante Christi natali adire

Cap. 20.
Redit in Angliam.

SURIU

q. ber
10 ber
RVIII
5

Eccē quales habuerit suffraganeos Archiepiscopus iste iustis.

edire volens, Londinum profectus est. Necdum autem urbem ingresso denuncia-
tur Regis nomine, ne ultra procedat, nec vllas Regis vel vrbes vel villas ingredi
ausus sit. Obstupefcenti viro Dei ad tam insperatum Regis mandatum, dictum est,
illam rupisse pacis foedera, qua cum Rege pepigisset: iubere Regem, vt ad sedem
suam redeat, & iniuncto officio diligenter incumbat. Animaduertit vir sanctus,
quorsum haec spectarent, tantoque ad omnem Dei exequendam voluntatem fa-
ctus est alacrior, tum caelestium amore inflammatus redierit, testem tenemus
tuum fidei feruore, tum caelestium amore inflammatus redierit, testem tenemus
gratiam curationum, qua per illud iter calitatis exhibitae sunt, postquam martyr ad
superos migravit.

reuerse sunt
persecutioes
sancti viro.

Reuersus domum, cum summa animi deuotione ac puritate celebrauit Christi
natale, atque eo ipso die post concionem terribili sententia perculit vnum ex regis
ministris propter facinus quoddam, & casos ministros suos: itemque, Randulphu ho-
minem sceleratum, totius malicia inceptor. Tandem adiecit: A Iesu Christo maledi-
cti sunt, & a coetu sanctorum deleatur eorum memoria, quicumque inter me & domi-
num meum Regem, odium & discordias seminabunt. Abierunt tum quidam magni
virii ad Regem, & sanctum martyrem apud eum detulerunt, ita vt Rex grauissimè com-
motus, iteratis vocibus ita dixisse feratur: Inertes ac miseros homines enutriui &
ereui in regno meo, qui nec fide seruant domino suo, quae à plebeio quodam clerico
tam probrosè patitur illudi. Aderant ibi nobiles quatuor, genere conspicui, & è
familia Regis. In haec verba ex ore Regis rapientes, secus ea, quam Rex velleret, inter-
pretati sunt: moxque in necè sancti viri conspirarunt: nescienteque Rege, mare celer-
rimè traiecerunt, Rege, vbi id cõperit, suspicante mali quippiam illos moliri, mitten-
teque nuncios, qui eos reuocarēt: sed illi iam longius antecesserāt, quam vt possent
reuocari. Inuito quidē Rege casum ab illis fuisse Archiepiscopum, vel indè satis li-
quet, quod vbi cõperit crudelissimū facinus, incredibili dolore & horrore cor-
reptus fuit. Voluerat ille vel in carcerē eum cõijcere, aut alio modo coercere, vt à
sententia illū deduceret. Sed illi homines nefarij postquam in Angliā venerūt, ad-
iunctis sibi quibusdā ministris Regis, quos Archiepiscopus excommunicarat, & mili-
tium satellitumque, coacta manu, mentiebantur se iussos à Rege, tollere è medio Ar-
chiepiscopū. Itaque die illo, qui sanctorum Innocentium festum sequitur, absoluto
iam prandio, sese colligunt aduersus virū pium & innocentē, qui iam in interiorē
domum secesserat cum domesticis, de negocijs tractaturus. Soli aut quatuor cum
vno satellite ingressi sunt, itumque illis obuiam est honorificè, tanquam dome-
sticis Regis. Illi iubent dici Archiepiscopo, velle se cum ipso Regis nomine collo-
qui. Annuuit vir sanctus, vt introducatur. Introducti diū sedent taciti, & neque salu-
tant, neque appellant Archiepiscopū. Tacet etiam ipse aliquandiu: postea salutat
pacifice. Illi pro salutatione reddunt maledicta, adeoque in necē eius ferebantur
precipites, vt nisi ostiarius clericos, quos vir sanctus exire iusserat, reuocasset, hasta
quadam, qua illic stabat, illum confodere voluerint, vti postea ipsi confessi sunt.

Rex cõmo-
tus ea dicit;
quae necem
sancto viro
attulerunt.

Quatuor re-
gis aulici
Cantuariam
veniunt ad
occidendum
Archiepisco-
pum.

Intrō autem reuersis clericis, qui primarius erat in his quatuor viris, ita ait: Rex
controuersijs omnibus consopitis, te ad tuam sedem remisit: tu maleficijs benefi-
cia compensans, eos, quorum opera filius Regis coronatus est, à suo ministerio sus-
pendisti, ministros Regis anathemate percussisti: vt satis appareat, te filio Regis,
modo possis, coronā auferre constitui. De his vtrum coram Rege purgare te ve-
lis, edicito. Ea enim causa nos huc missi sumus. Respondit vir sanctus: Testis est
Deus, nunquam me filio Regis coronam eripere voluisse, cui ego māllem tres ali-
as adiungere cum regnis amplissimis, modò id rectè atque ordine fieri possit. Neque
vero ego suspendi à ministerio Episcopos, sed dominus Papa id fecit: nec me de-
cet absoluerè, vt vos vultis, quos ille ligauit. Tum illi: Iubet, inquit, Rex, vt cum
omnibus tuis è regno excedas. Contrā Archiepiscopus: Sed me deinceps, ait, Deo
propitio, nemo inter Ecclesiā meam & mare conspiciet. Non veni vt fugerem: hinc
me reperiet, si quis quaesierit. Illis obijcentibus, quod animi furore percitus, mini-
stros Regis ex ecclesia turpiter eiecisset, vir sanctus cum multo spiritus feruore il-
lis respondit: Quisquis ausus fuerit sanctae Romanae sedis instituta, vel Ecclesiae Chri-
sti iura violare, nec vltro satisfecerit, non parcam, nec differam ecclesiastica censu-
ra coercere peccantem. Hac illi viri Dei constantia percussi, propius accedunt, di-
cuntque ei: In capitis tui periculum haec prolocutus es. At vir sanctus: Non me, in-
quit,

Cap. 21.

Mentitur
turpiter, in
praesentia
eius.

S

Præliatura
se dicit, non
armis, sed
patientia ad-
uersus per-
cussores su-
os.
Cap. 23.

quit, terrent minæ vestræ: nec gladij vestri promptiores sunt ad feriendum, quam ego ad martyrium obediendum. Alium quarite, qui vos fugiat: me collato pede pro Domino meo præliaturum comperietis. Illis cum clamore & contumelijs excubijs, vir Dei suos consolabatur, & vt nobis visum est, qui præsentem adsumus, ita sedebat imperterritus, ac si ad nuptias inuitatus esset ab illis.

Mox reuertitur illi loricati, accinctiq; gladijs, & securibus armati. Fores autem clausæ erant, nec pulsantibus aperiiebatur. Tum illi occultiore via per pomarium ad sepem ligneam diuertunt, ferroq; & magna vi sibi aditum parant. Eo horribili strepitu ministri & clerici penè omnes territi fugerunt. Hortantibus illis, qui remanserant, vt vir sanctus in ecclesiâ se conferret, planè recusauit. Non enim tali casu fugiendum erat, sed dandum potius subditis exemplum, vt mallet quisque ferri gladio, quam videre legis diuinæ contemptum, & sacrorum canonum euersionem. Instabat verò monachi, aciebant indecorum esse, à vespertinis laudibus, quæ tum celebrabantur, ipsum abesse. Ille verò non cessit, veritus se priuatum iri optata martyrij corona, si in templum esset ingressus, cuius reuerentia arceri possent à tanto scelere parricidæ illi.

Prædicat mar-
tyrij suum.

Sanè postquam ab exilio reuersus fuit, sic dixisse fertur, tanquam certus iam se per martyrium hinc emigraturum: Habetis hic dilectum Deo ac verè martyrem Elphegum: alium quoque vobis sine mora diuina miseratio prouidebit. Monachi autem cum eum permouere non possent, valde inuitum absporrant in ecclesiam: quam cum ingressi essent, quatuor illi nobiles cursu rapidissimum secuti sunt cum Hugone subdiacono deploratæ nequitie, quem malum clericum appellabant. Volentes autem monachi obserare fores ecclesiæ, prohibiti sunt à sancto viro, qui tum præclare dicebat: Nos patienti potius, quam pugnando, ex hoste triumphabimus: neque eò

Intrat sce-
lerati eccle-
siam vt illi
occidant.

huc venimus, vt repugnemus, sed vt patiamur. Adsumt mox sacrilegi carnifices, exclamantq; furibundi: Vbi est Thomas Beketh, Regis & regni proditor: Eo respondente, maiori contentione vociferantur: Vbi est Archiepiscopus: Tum ille planè intrepidus & imperterritus, Ecce adsum, inquit, non proditor regni, sed sacerdos. Paratus sum pro illo mori, qui me redemit sanguine suo. Absit, vt propter enes vestros aut fugiam, aut à iustitia recedam. At illi, Absolue, inquit, quos excommunicasti & suspèdisti à suo officio. Nulla, ait vir sanctus, ab illis exhibita est satisfactio, itaque non absoluaui. Rursus illi: Nunc igitur morieris, & recipies pro meritis. Ego verò, ait sanctus martyr, pro Domino meo mori paratus sum, vt Ecclesiæ meo sanguine pacem & libertatem assequatur. Præcipio autem ex parte omnipotentis Dei, ne quenquam ex meis lædatis. Mox illi, factò impetu, in eum irruunt, conanturque extra fores extrahere, illic eum aut iugulaturi, aut vincitum absporraturi, vt postea confessi sunt. Sed cum difficilè posset loco moueri, & vnus ex eis acrius insistente m à se remouisset, is terribili incensus furore, enssem contra eius verticem vibrauit.

Offert cer-
uicè percuf-
sionibus.

Tum verò pius & sanctus vir cernens adesse horam, qua promissam perciperet martyrij coronam, ceruicem instar orantis inclinauit, iunctisq; & sursum erectis manibus, Deo & S. Mariæ, beatoq; martyri Dionysio suam & Ecclesiæ causam comendauit. Vix ea prolocutum, nefandus vir, metuens ne populus eum eriperet ex manibus ipsorum, coronam capitis eius, vulnere capiti inflicto, tanta vi amputauit, vt pariter secaret & præcideret brachium isthac referentis, qui solus, cunctis & monarchis & clericis præ metu fugientibus, sancto martyri constanter adhaesit, & inter vlnas eum continuavit, donec altera earum amputata est. Additus inde est alteri cū in sacrum corpus eius, & ille mansit immotus, nihil se commouens. Tertio percussus, genua flexit, dicens submissa voce, Pro nomine Iesu & Ecclesiæ defensione mori paratus sum. Tum verò tertius ex illis sacrilegis percussoribus, ita procumbenti graue inflixit vulnus, vt cum sanguine pariter è capite cerebrum in eius faciem deflueret. Quartus interim abigebat superuenientes, vt ceteri possent in ea horrenda cæde liberius versari. Quinto loco accessit is, quem antè diximus, Hugo subdiaconus execrabilis, & posito pede in collum sanctissimi martyris, quod sine horrore dici non potest, cerebrum cum sanguine per pavementum ipsarum, aitque ad illos quatuor: Abeamus hinc: iste posthac non resurget.

Tertio ictu
fuditur mar-
tyris cere-
brum.

In his omnibus incredibilem licebat sancti martyris videre constantiam, vt qui neque manum, neque vestem opponeret percussoribus illis, nec vllam vel verbum, vel clamorem ederet, immò ne gemitum quidem, aut aliquam doloris significationem exprimeret: sed caput gladijs oblatum teneret immotum, donec cerebro cum sangui-

Cap. 24.

ne

SURIU

aber
Molher

RVIII

5

ne erumpente, tanquam oraturus, corpus in terram, spiritum in sinum Abrahe deposuit. Cæsus est vir pius à cruentissimis illis carnificibus tempore sacro & loco sacro, in ipsa domo Dei, quarto Calendas Ianuarij anno Christi millesimo ceterimo septuagesimo. Cæde perpetrata, infelices illi, & ceteris homicidis immaniores, gloriabundi per aedes & officinas Archiepiscopi discurrunt, aurum, argentum, vestes, vasa preciosa, libros & Ecclesie chartas atque priuilegia, permultaque alia diripiunt. Indè in eius clericos, clientes & parentes suam exercet tyrannidem publica potestas, diuersisq; affectos contumelijs, priuat facultatibus, ita vt miseri & mendici per ignotas prouincias dispersi sint. Nemo verò satis explicare queat, quantus meror ciuitatē occuparit, postquam audita est beati viri cædes. Magno sanè omnibus horrore fuit tam crudele facinus in ecclesia designatum. Celauerat vir sanctus magno studio, quoad vixit, sanctitatem suam: sed eam non passus est diutiùs latere omnipotens Deus: sed post fusum sanguinem multis eam miraculis declarauit: verum ea initio occultabantur, tanquam non habitura fidem: donè ijs multiplicatis celsit aduersariorum impietas, & obstructum est os loquentium iniqua.

Res eius diripiuntur.
Similiter parentum & Cleri.

Postero die martyrjs corpus mundissimum quidam loturi, ad nudam carnem inueniunt ciliciū ad eò pediculis refertū, vt martyrjum, quod pridè vir sanctus percellus erat, isto tolerabilius videretur. Porrigebatur autem illud ciliciū vsque ad genua, eo que ad modum stricte femur cinctum erat. Ea res cōspecta, largos ex præsentium oculis lachrymarum imbres expressit. Apparebat enim tunc rigor pœnitentiæ, & vitæ asperitas atque sanctitas, quæ antea vix paucissimis familiaribus cognita fuerat. Conditum indè est veneradum corpus in crypta ad modum honorifice & reuerenter. Tanta verò secuta sunt miracula, vt si singulatim scriberentur, infirmi vix sint credituri. Toto verò anno, demptis diebus dccē, in eius ecclesia conueniunt laudes diuinæ & Missarum solennia. Subitò autem & præter omnium expectationem, Deo vlscente fusum sanguinem martyrjs sui, pax regni perturbata est, excitata sunt seditiones, & bellum extitit intestinum. Filius incurrit in patrem, & pater in filium, regnumque in seipsum diuisum, celerem desolationem minabatur. Nortmannia hostili gladio ferienda tradita est. Anglia contremuit & commota est à facie cladis imminenti. Obsidebant eam hostes vndique, & intus vastabant exitiales seditiones, alijs patrem, alijs filium causam iustiorum fouere asserebant. Sed tandem sancti martyrjs meritis pax reddita est, & eius aduersarij propensiori studio illum venerati sunt defunctum, quam viuentem fuerant persecuti.

Cap. 25.
Vide de cilio eius &c.

Extant aliquot libri de miraculis sancti viri, sed manu scripti.

Deus castigat Anglos ob eadem Archiepiscopi.

Denique Rex ipse, cum per visionem significatum esset, nulla alia via speradam esse pacem, nisi conciliato martyre, corde contrito & humiliato ad monumētum beati martyrjs, veniam petiturus, properauit: cumque Cantuariam venisset, ab eodem Dunstanni vsque ad summum templum, in quo S. Thomas cōditus est, nudis pedibus & communi veste lachrymabundus ingrediebatur, non viarum asperitate, non pedum tenacitate retardatus. Vbi ad ecclesie fores venit, prōcidit & adorat: porrò ingressus, locum illum, in quo vir beatus occisus est, lachrymis infudit: deinde dicta confessione corā Episcopis, cū multo tremore ac reuerentia accessit ad loculum martyrjs: atque illic toto prostratus corpore, quos gemitus, quæ suspiria ediderit, quos lachrymarum profuderit imbres, dici satis nō potest. Postea cum palam reum se proclamasset, veniamque precatus esset, quòd sanctum virum tam pertinaciter esset persecutus, non tamen occidi voluisset: restituit in integrum Ecclesie Cantuariensis iura & dignitates, quæ antea habuisset, addiditque è suo triginta librarum redditus, vt sanctum martyrjem possit habere propitium. Deinde exteriori veste se nudans, scapulas & caput in tumuli fenestram magna humilitate submisit, ita vt omnes eo spectaculo ad lachrymas permouerentur: primoque ab Episcopis quinquies cæsus est: deinde à monachis amplius octoginta, ternos accipit ictus, atque ita solenniter absolutus est. Post hæc nuda humo residens, nudis pedibus, vt venerat, atque icinus totam noctem in precibus exegit. Denique ita se tunc gessit, vt non facile in historijs reperire liceat, quenquam è Christianis principibus humilius atque deuotius hoc Rege egisse pœnitentiam. Vt verò satis constet, sancti Thomæ martyrjs meritis ab illo regno diuinæ seueritatis animaduersionem amotam, eodem die, quo Rex venit Cantuariam, pro suis in martyrjem peccatis satisfactus, Comes Flandriæ, qui cum immenso exercitu in Angliam trajicere statuerat, mutata illic sententia, recessit. Altero die Rex Scotia Angliam vacare statuerat, mutata illic sententia, recessit.

Cap. 26.

Obserua singularè regis pœnitentiā.

Rex omnia iura & dignitates ecclesie restituit Cantuarien.

S

staturus, in acie comprehensus est: & breui omnes conticuere hostes, & pacem regni perturbantes, humiliati sunt, redijtque tranquillitas: Præstante Domino nostro Iesu Christo: Qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

EPISTOLA LVDOVICI REGIS FRANCORVM AD ALEXANDRVM PONTIFICEM.

Norēt hæc hostes Romanæ Ecclesiæ.

Domino suo & patri sanctissimo Alexandro, Dei gratia summo Pontifici, Ludouicus Francorum Rex salutem & debitam reuerentiam. Ab humana pietatis lege recedit filius, qui matrem deturpat: neque creatoris beneficij reminiscitur, qui de sanctæ Sedi Apostolicæ illata turpitudine non contristatur. Verùm specialius est condolendum, & nouitatem doloris excitat inaudita nouitas crudelitatis: quoniam in sanctum Dei insurgens malignitas, in pupillum Christi gladiū infixit, & lucernā Cantuariensis Ecclesiæ non tam crudeliter, quàm turpiter iugulauit. Excitetur ergo exquisitè genus iustitię: dondetur gladius Petri in ultionem Cantuariensis martyris: quia sanguis eius clamor pro vniuersali Ecclesia, non tam sibi, quàm vniuersæ Ecclesiæ conquerens de vindicta. Ecce ad tumulum agonista, vt relatum est nobis, reuelatur diuina in miraculis gloria: & diuinitas demonstratur, vbi humatus requiescit, pro cuius nomine certauit. Latore verò presentium patre orbat, pietati vestra seriem indicabunt: & testimonio veritatis aurem mitissimam adhibete, & tam de isto negotio, quàm de alijs, tanquàm nobis credite. Valere.

VITA S. EBRVLPHI CONFESSORIS, A QVODAM EIVS DISCIPVLO, AVT AMICO FAMILIARI conscripta, sed per F. Laur. Surium mutato stylo, absque historie detrimento, redacta in compendium.

Decēb. 19. Cap. 1. S. Ebrulphi humilitas.

EBRVLPHVS vir nobilis, parentes habuit illustres. Nutritus est autē in aula Regis Franciæ, tantamque pre se tulit modestiam & humilitatem, vt in palatio magnum obtineret locū, quæ ead modum ipse nobis exhortationis causa dicere consuevit. Cum autem esset opulentus, & literis benè eruditus, atque sapientię studiosus, diuino in ipso crescente seruire, libros scripturæ diuinæ cepit euoluere, vt sciret sanctorum patrum res gestas, atque indè disceret, qua ratione posset ipse quoque placere Deo. Vbi autem in sancto Euangelio legit ea verba Saluatoris, Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. itemque illa, Qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit: ille animo compunctus, relictis omnibus, pauperibus ea elargitus est. Vxorem autem suam Christi ancillis commendauit, vt eam celestibus imbueret disciplinis. Nec videri contentus reliquisse patriam charosque parentes, & facultates omnes, etiam barba & capite raso, cum tribus religiosis viris celerrimè ad eremum properauit, & inter opaca nemorum, loco, quem * Oximensem vocant, latitauit. Et quidam Angelo duce, reppererunt fontes egregios, quæ eis causa fuit Deo vberes gratias agendi, qui nunquàm spernit sperantes in se.

Luc. 9. Matth. 19.

Omnia sua dat egenis;

* Oximensem

Cap. 2. In eremo degit cum paucis.

Cœperunt autem ex virgultis construere sepem, & intra illam tugurium, in quo commorarentur. Erat verò locus procū ab hominum habitatione separatus: cumque ad eos venisset vir quidam, miratus est conatum eorum, quod sciret: Suetos crebras illic facere irruptiones, & prædas agere: tum quoque locum esse incultum, sed nec opportunum cultura. Quod cum eis obijceret, illi responderunt: Nos huc, mi frater, accessimus, vt ploremus peccata nostra, fretique auxilio Domini nostri Iesu Christi, non timemus incursum hominum. Tu verò, si sapias, respice iam, & ad meliorem frugem te recipe. Tum ille compunctus corde, domū abiit, & mandè reuertens, tres eis panes subcinericeos attulit, & fauam mellis: iunctusque illis, monachus effectus est. Sed cum latere non posset gratia Dei, per illos operans, qui-

SURIUM

q. ber
Mober
RVIII
5